

DOI [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-23\(52\)-133-148](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-23(52)-133-148)

УДК 351:001.8

Дегтярьова Ія Олександрівна,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-0807-961X>
iyadeht@uem.edu.ua

Крилов Максим Сергійович,

аспірант кафедри публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-8078-2959>
krilovm@ukr.net

ТИПОЛОГІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Статтю присвячено ідентифікації та типологізації інструментів публічного регулювання. Встановлено, що типологія інструментів публічного регулювання, на відміну від публічно-управлінських механізмів, є мало розробленою в галузі знань публічного управління та адміністрування. Визначено, що інструменти публічного регулювання – це засоби і способи, які використовуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування та неурядовими структурами для упорядкування відносин у певних сферах суспільного життя, приведення їх стану або стану певної сфери, галузі чи території до певного рівня розвитку. Розкрито специфічні характеристики інструментів публічного регулювання (на прикладі таких інструментів, як податки та збори, ліцензування, екологічні норми та стандарти безпеки, стандарти землекористування), що засвідчило необхідність комплексного використання інструментів у рамках відповідних управлінських механізмів та належного аналітичного забезпечення процесів формування і застосування інструментів. До найважливіших загальних характеристик інструментів публічного регулювання віднесено цілеорієнтованість, функціональну зумовленість,

комплексність та часові умови застосування. Здійснено типологію інструментів публічного регулювання відповідно до системного підходу, а саме з урахуванням таких основних складових моделі регулювання: головні завдання регулювання; характеристики інструментів регулювання; ефекти від застосування інструментів регулювання; характеристики об'єктів регулювання; характеристики суб'єктів регулювання.

Ключові слова: інструменти державного регулювання; типологія; завдання державного регулювання; суб'єкти регулювання; об'єкти регулювання; модель регулювання.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Соціально-економічні процеси в державі не можуть бути ефективними без застосування публічно-управлінських механізмів, особливе значення серед яких мають інструменти публічного регулювання. Ці інструменти можуть бути різними, але найважливішою їх ознакою є те, що вони допомагають забезпечити здоров'я, безпеку та добробут громадян, основу для контролю за використанням землі, природних ресурсів, забудови територій, стимули й обмеження для розвитку господарської діяльності та ін.

До найгостріших сучасних завдань, які потребують спеціального публічного регулювання, слід віднести:

- захист довкілля та природних ресурсів, адже відбуваються негативні процеси зміни клімату, забруднення повітря та води;
- забезпечення громадського здоров'я, в тому числі після пандемії COVID-19;
- забезпечення чесної конкуренції та умов для сталого економічного розвитку;
- захист споживачів від шахрайства та небезпечних продуктів;
- соціальний захист найбільш вразливих членів суспільства та ін.

Кожне із зазначених завдань ускладнене чинниками війни Російської Федерації проти України, що зумовлює потребу в оновленні регуляторного інструментарію.

Інструменти публічного регулювання визначаються в залежності від актуальних проблем сфери, галузі, держави чи регіону, конкретної групи населення, а також на основі наукових досягнень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання типології інструментів публічного регулювання не є широко досліджуваними у

науковій літературі, на відміну від механізмів державного управління та регулювання. Разом з тим значна кількість праць присвячені дослідженням інструментів публічного регулювання, які доцільно використовувати у різних ситуаціях для досягнення певних завдань в межах держави. Варто виділити наукові праці таких авторів, як В. Борщевський [3], який дослідив особливості публічного управління в умовах війни; Н. Галіцина [4], Т. Кравцова, Н. Петрова [7], І. Патерило [9], які досліджували загальні основи використання інструментів публічного управління, а також низку праць щодо вирішення конкретних державних завдань. Методологічно корисною є наукова праця І. Дегтярьової про теоретичне обґрунтування складових розробки механізмів підвищення конкурентоспроможності регіону [5, с. 69–70], адже більшість висновків мають загальнонауковий характер, а не обмежуються лише проблематикою регіону. Так, запропонована дослідницею методологія формування публічно-управлінських механізмів та їх типологія щодо регіональної конкурентоспроможності можуть бути адаптовані і щодо інструментів публічного регулювання. Отже, на відміну від проблематики публічно-управлінських механізмів, наукове завдання типологізації інструментів публічного регулювання ще не вирішене, що стримує розвиток наукових засад системного вироблення ефективних державно-управлінських рішень.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Тому *метою* статті є здійснення типологізації інструментів публічного регулювання на основі системного підходу.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі *завдання*:

- визначити поняття інструментів публічного регулювання;
- проаналізувати конкретні інструменти публічного регулювання та визначити їх специфічні та загальні характеристики;
- розробити типологію інструментів публічного регулювання.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Відповідно термінологічного словника з публічного управління, «інструменти публічного управління – засоби, способи досягнення цілей розвитку держави, її територій, сфер та галузей. Основні типи таких інструментів: правові, організаційні, фінансові, інформаційні, мотиваційні, матеріально-технічні (автор поняття І. Дегтярьова) [10, с. 64].

Коли ж говоримо про регулювання суспільних відносин, то в цьому ж словнику воно визначається як «упорядкування відносин між соціальними спільнотами, утвореннями, групами та окремими індивідами в різних сферах життя суспільства на основі спеціально встановлених або об'єктивно сформованих і загально визнаних соціальних норм і правил (автор поняття Д. Карамішев) [10, с. 153].

Отже, *інструменти публічного регулювання* – це засоби і способи, які використовуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування та неурядовими структурами для упорядкування відносин у певних сферах суспільного життя, приведення їх стану або стану певної сфери, галузі чи території до певного рівня розвитку. Застосовуючи підхід І. Дегтярьової, можна виокремити правові, організаційні, фінансові, інформаційні, мотиваційні, матеріально-технічні інструменти публічного регулювання.

Передусім такі інструменти мають бути передбачені в нормативно-правовій площині. Невипадково Н. Галіцина [4] та Т. Кравцова, Н. Петрова [7] інструменти державного регулювання називають регуляторними актами, адміністративними актами та адміністративними договорами. Інші дослідники серед таких інструментів називають нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори, плани та фактичні дії. Також І. Патерило [9] визначає підзаконні акти, адміністративні акти, адміністративні договори, адміністративні дії та плани як основні елементи цих інструментів.

Дослідники загалом виокремлюють такі інструменти публічного регулювання: організаційні, нормативно-правові, соціальні, інституційні, політичні, судові, економічні, інформаційні, поділяючи їх на одноразового і багаторазового застосування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети в ході дослідження використано системний підхід, а також такі методи наукового пізнання:

- узагальнення, аналіз, синтез, абстрагування – для визначення поняття інструментів публічного регулювання;
- аналіз, синтез, індукція, дедукція – для аналізу конкретних інструментів публічного регулювання та визначення їх специфічних і загальних характеристик;
- аналізу, порівняння, групування, систематизації – для розроблення типології інструментів публічного регулювання.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Насамперед наведемо приклади інструментів публічного регулювання та розкриємо їх специфічні характеристики.

Формування нормативно-правової бази – це основний інструмент публічного регулювання, який передбачає створення набору законів, правил, інструкцій тощо, що регулюють поведінку підприємств, організацій та окремих осіб у певній галузі чи сфері. Метою нормативно-правової бази є забезпечення того, щоб діяльність цих суб'єктів здійснювалася у спосіб, що відповідає поточним та стратегічно-важливим суспільним інтересам, таким як забезпечення безпеки споживачів, сприяння чесній конкуренції, захист довкілля тощо.

Нормативно-правовий механізм, як правило, включає такі елементи (авт. – інструменти):

- *закони та підзаконні акти* – основні правові інструменти, які встановлюють правила та настанови, яких повинні дотримуватися підприємства, установи, організації, громадяни;
- *наглядові та правоохоронні органи* – державні органи, відповідальні за дотримання законів і нормативних актів;
- *вимоги щодо ліцензування та отримання дозволів* (нормативно-правова база може вимагати від підприємств та організацій отримання ліцензій або дозволів, перш ніж вони зможуть працювати в певній галузі чи сфері);
- *стандарти та інструкції* (нормативно-правова база може також включати стандарти та настанови, які містять більш конкретні вимоги та очікування для підприємств та організацій. Ці стандарти та інструкції можуть розроблятися галузевими організаціями, торговельними асоціаціями або державними установами);
- *участь громадськості* (регуляторна база може також включати положення про участь громадськості, наприклад, можливість для громадян надавати свої пропозиції щодо запропонованих законів і нормативних актів, а також вимагати перегляду та виправлення адміністративних рішень) [1].

Податки та збори. Уряди використовують податки для отримання доходів і перерозподілу багатства, а збори – для покриття витрат на державні послуги. Податки можуть мати різні форми, наприклад, податки на прибуток, податки з продажу, податки на майно та інші. При цьому муніципальні або місцеві податки є яскравим прикладом використання інструментів публічного регулювання, коли збільшуючи чи знижуючи податки влада може розвивати регіон та привертати інвесторів.

Податки та збори можуть використовуватися як інструмент державного регулювання різними способами, зокрема:

- податки можуть бути використані для перерозподілу багатства та подолання економічної нерівності, що особливо важливо для соціально-незахищених верств населення, які знаходяться в складних життєвих обставинах;

- податки можуть бути використані для створення стимулів для певної поведінки або перешкоджання іншій шляхом коригування податкових ставок на основі певних умов, зокрема коригуючи ставки оподаткування можна стимулювати активність бізнесу або діяльність окремих галузей народного господарства;

- збори можуть використовуватися для забезпечення того, щоб витрати на державні послуги покривалися тими, хто ними користується;

- податки і збори також можуть мати регуляторний вплив на бізнес і приватних осіб, створюючи фінансовий тягар, який впливає на поведінку суспільства. Наприклад, високі податки на тютюнові вироби можуть перешкоджати курінню, а високі збори за отримання дозволів на будівництво можуть стримувати розвиток певних територій [11].

Однак податки та збори можуть також створювати проблеми для бізнесу та фізичних осіб, наприклад, зменшувати дохід і ускладнювати роботу або розвиток бізнесу. Важливо, щоб уряд встановив правильний баланс між регулюванням та економічним зростанням.

Ліцензування бізнесу. Цей тип регулювання вимагає від компаній отримати ліцензію від державного органу, перш ніж вони зможуть працювати. Цей процес, як правило, передбачає подання заяви, сплату збору та дотримання певних вимог. Ліцензування бізнесу необхідне з кількох причин:

- воно гарантує, що підприємства, які працюють у певній галузі, відповідають певним стандартам і вимогам, що захищає споживачів від шахрайства та небезпечних продуктів чи послуг;

- дозволяє державним органам контролювати та регулювати галузь, гарантуючи, що вона працює у чесний та конкурентний спосіб;

- воно слугує джерелом доходу для уряду, оскільки підприємства повинні сплачувати збір за отримання ліцензії;

- забезпечення чесної конкуренції в галузі шляхом запобігання діяльності некваліфікованих або недобросовісних підприємств;

- забезпечення джерела доходів для громади [6].

Екологічні норми та стандарти безпеки. Публічне регулювання у сфері охорони довкілля пов'язане з охороною здоров'я та здійснюється за

допомогою екологічних стандартів, які встановлюються державними органами з метою захисту довкілля і здоров'я людей. Ці стандарти використовуються для контролю та моніторингу різних видів діяльності, які потенційно можуть завдати шкоди довкіллю, наприклад, забруднення від промислових об'єктів, транспорту та сільського господарства. Процес публічного регулювання за допомогою екологічних стандартів зазвичай має різні види:

- *встановлення стандартів.* Державні установи, такі як Міністерство охорони навколишнього природного середовища, Державна екологічна інспекція встановлюють екологічні стандарти для різних забруднювачів і видів діяльності. Ці стандарти можуть ґрунтуватися на наукових дослідженнях і рекомендаціях експертів;

- *моніторинг та дотримання.* Державні органи контролюють дотримання екологічних стандартів шляхом проведення перевірок, збору даних та аналізу звітів, поданих підприємствами та іншими організаціями;

- *правозастосування.* Якщо виявлено, що підприємство чи організація порушує екологічний стандарт, державний орган може вжити примусових заходів, наприклад, накласти штраф, зобов'язати підприємство вжити коригувальних заходів або навіть закрити його діяльність;

- *перегляд.* Екологічні стандарти регулярно переглядаються та оновлюються, щоб відображати нові наукові знання та мінливі умови навколишнього середовища [2].

У контексті COVID-19 були встановлені стандарти безпеки для захисту населення від поширення вірусу, включаючи рекомендації щодо соціального дистанціювання, носіння масок і використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) в певних умовах. Ці правила були впроваджені державними установами, бізнесом та іншими організаціями для захисту населення та запобігання поширенню вірусу. На додаток до цих стандартних заходів, державні органи також запровадили обов'язкове тестування та протоколи відстеження контактів, накази про карантин та ізоляцію, а також обмеження на подорожі для стримування поширення вірусу. Закони та нормативні акти про надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я також використовуються для державного регулювання безпеки під час пандемії.

Стандарти землекористування. Інструменти публічного регулювання, які регулюють використання землі в межах певної географічної території, використовуються для контролю за забудовою та використанням землі, включаючи типи будівель, які можуть бути

збудовані, щільність забудови та види використання землі (житлова, комерційна, промислова тощо).

Метою зонування та правил землекористування є сприяння здоров'ю, безпеці та добробуту громадян шляхом забезпечення використання землі у спосіб, що відповідає баченню та цілям громади. Вони також допомагають захистити вартість майна та запобігти негативним наслідкам несумісного використання землі, таким як шум, забруднення та затори на дорогах.

Правила зонування, як правило, встановлюються органами місцевого самоврядування і зазвичай базуються на карті зонування, яка ділить громаду на різні райони зонування. Ці райони часто базуються на типі землекористування, який підходить для даної території, наприклад, житлового, комерційного або промислового. Деякі приклади правил зонування та землекористування включають:

- встановлення мінімальних розмірів ділянок для нових забудов з метою запобігання перенаселеності;
- обмеження будівництва певних типів будівель у певних районах, наприклад, заводів у житлових кварталах;
- вимога щодо певного відсотку відкритого простору в нових забудовах;
- встановлення правил висоти та відступів для будівель;
- встановлення правил щодо захисту навколишнього середовища, наприклад, захисту водно-болотних угідь або заплав [8].

Окрім типових інструментів публічного регулювання використовуються також і *нетипові інструменти*.

Одним із прикладів використання нетипового інструменту публічного регулювання є використання економічних стимулів, таких як податкові пільги або субсидії, для заохочення певної поведінки. Це популярний метод у багатьох державах, зокрема у США, Канаді та Австралії, де державні органи використовують податкові пільги, щоб заохотити бізнес інвестувати в певні галузі або впроваджувати певні технології.

Іншим прикладом нетипового інструменту публічного регулювання є використання «підштовхувань» або «архітектури вибору» для спрямування поведінки. Цей метод використовують у багатьох містах світу, зокрема в Амстердамі, Лондоні та Сінгапурі, щоб заохотити людей переробляти відходи або заощаджувати енергію. Це можна зробити за допомогою невеликих змін у дизайні продуктів або через використання соціальних норм та інших психологічних прийомів.

Важливим типом інструментів публічного регулювання є публічно-приватне партнерство. Цей інструмент популярний у багатьох державах – Великій Британії, США, Канаді, державах ЄС, де публічна адміністрація і приватний сектор працюють разом для досягнення спільних цілей, наприклад, розбудови інфраструктури чи надання якісних публічних послуг.

Ще одним нетиповим інструментом публічного регулювання є використання облігацій соціального впливу – фінансових інструментів, які окупуються за рахунок досягнення соціальних результатів. Це інноваційний інструмент, який був впроваджений у кількох державах, таких як Великобританія, США, Канада та Австралія, де він використовувався для фінансування програм, спрямованих на зниження рівня злочинності, покращення здоров'я та вирішення інших соціальних питань.

В сучасній Україні в публічному регулюванні в умовах війни використовуються багато нових підходів та інструментів. Зокрема, в державі було впроваджено нові нормативно-правові документи, що регулюють діяльність державних, комерційних установ та населення під час війни. Окрім цього, держава здійснила низку змін до оподаткування підприємців та бізнесу, що дозволило забезпечити фінансову підтримку під час війни.

Ліцензування та дозвільна система також піддалися змінам, оскільки поширилися нові види діяльності – волонтерство, різного роду матеріальні допомоги та постачання життєво-важливих видів продукції, які потребують спрощеної процедури реєстрації. Піддалися змінам стандарти безпеки, які передбачили можливість формування бомбосховищ для населення.

З урахуванням вище зазначеного, інструменти публічного регулювання мають такі загальні характеристики:

- вони є зовнішнім представленням адміністративних дій, що вживаються органами публічної адміністрації;
- вони передбачають правові зміни в певній сфері;
- вони зумовлені обов'язками та повноваженнями суб'єктів публічної адміністрації;
- мають темпоральну зумовленість, тому важливо, щоб регулярно переглядалися, оновлювалися відповідно до сучасних умов;
- застосовуються у комплексі;
- вони визначаються конкретними цілями та завданнями конкретного суб'єкта публічного впливу і обираються на основі того, що є найбільш ефективним для певної сфери, галузі чи території на певний момент часу.

При здійсненні публічного управління державою в умовах війни, варто приділити увагу таким цілям публічного регулювання:

- формування надійних каналів комунікації з населенням для поширення важливої інформації про загрози і методи їх зменшення;
- формування організацій з управління надзвичайними ситуаціями та оперативного реагування на катастрофи для відновлення після наслідків війни;
- збір і аналіз даних для формування військової стратегії і прийняття рішень;
- ефективна координація і співпраця між різними державними установами і відомствами з метою ефективного спільного реагування;
- програми підтримки добробуту військовослужбовців та їхніх сімей, а також цивільного населення, яке постраждало від війни;
- надійна інфраструктура кібербезпеки для захисту від кібератак та інших форм цифрової війни;
- ефективно функціонуюча правова система для переслідування воєнних злочинів та забезпечення відповідальності за дії, вчинені під час війни [3].

Так, в умовах воєнного стану вкрай важливо вдосконалити управління державою та її регіонами. Це ставить нові виклики перед системою державного управління України. Для подолання цих викликів необхідна ефективна співпраця між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та структурами громадянського суспільства. Це допоможе вирішити існуючі інституційні проблеми, які перешкоджають адаптації держави до воєнного стану та обмежують її економічні перспективи після війни.

Отже, аналіз наукових праць [1]–[11] дозволив на основі підходу щодо типології публічно-управлінських механізмів, запропонованої І. Дегтярьовою в праці [5], пропонувати таку типологію інструментів публічного регулювання:

I. За головними завданнями регулювання:

- I.1) зниження або підвищення рівня ділової активності в певній сфері чи галузі;
- I.2) захисні, стримуючі або стимулюючі;
- I.3) вплив на конкретні фактори у певних сферах, галузях чи територіях: послаблення негативних проявів факторів, поява та підсилення позитивних;
- I.4) дотримання законності і правопорядку;
- I.5) вирішення питань сталого значення чи тимчасових питань розвитку певної сфери або галузі;

I.6) збільшення або зменшення фінансових надходжень до бюджетів та ін.

II. За характеристиками інструмента регулювання:

II.1) форма інструмента: документи (нормативно-правовий акт, ліцензія, дозвіл, стандарт, інструкція, положення тощо), процедури, фінанси, інформація;

II.2) форма упровадження: примус, стимулювання, переконання;

II.3) тривалість дії: тимчасові, постійні;

II.4) новизна: типові, нетипові, інноваційні, ретро-інструменти;

II.5) передбачуваний термін застосування: коротко-, середньо-, довгострокові;

II.6) ступінь взаємозалежності від синхронного упровадження інших інструментів: високий, середній, низький;

II.7) сила регуляторного впливу: послабленого, помірного, посиленого впливу;

II.8) причина виникнення інструмента: реактивні, стратегічні;

II.9) спрямованість впливу: вертикальний, горизонтальний.

III. За характеристиками ефектів від застосування інструментів регулювання:

III.1) сфера отримання основних результатів: економічна, соціальна, екологічна, науково-освітня, культурна, інноваційна тощо; галузь економіки; територія;

III.2) тип ключових змінених або створених об'єктів: матеріальні та нематеріальні об'єкти;

III.3) час отримання результатів: у коротко-, середньо-, довгостроковій перспективі.

IV. За характеристиками об'єкта регулювання:

IV.1) об'єкт регулювання: сфера, галузь, адміністративно-територіальна одиниця; підприємства, установи, організації, громадяни;

IV.2) сфера: організаційна, інвестиційна, інноваційна, фінансова та ін.;

IV.3) поширеність застосування: загальнонаціональні, регіональні, локальні;

IV.4) очікування регулювання: очікувані, неочікувані;

IV.5) масштаб поширення впливу: транснаціональні, державні, регіональні, місцеві.

IV. За характеристиками суб'єктів регулювання:

V.1) за типом органів державної влади: законодавчі, урядові, судові;

V.2) рівень запровадження регулювання: державний, регіональний, місцевий;

V.3) спрямованість ініціативи щодо появи й упровадження: знизу, згори;

V.4) суб'єкти ініціативи: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, бізнес, громадськість, населення та ін.

Представлена типологія інструментів публічного регулювання сприяє полегшенню розуміння множини та визначенню найбільш відповідних інструментів для ефективної публічної політики.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Інструменти публічного регулювання як засоби і способи приведення суспільних відносин і рівня соціально-економічного розвитку до певного бажаного стану відіграють життєво важливу роль у забезпеченні здоров'я, безпеки та сталого добробуту суспільства. Дієві інструменти цього типу необхідні для того, щоб гарантувати, що кожен має рівні можливості для доступу до благ і ресурсів, необхідних для гідного життя, в тому числі й наступних поколінь.

Типологія інструментів публічного регулювання, на відміну від публічно-управлінських механізмів, є мало розробленою в галузі знань публічного управління та адміністрування. Базовим підходом до їх типологізації пропонується групування за такими основними складовими моделі регулювання:

- головні завдання регулювання;
- характеристики інструментів регулювання;
- ефекти від застосування інструментів регулювання;
- характеристики об'єкта регулювання;
- характеристики суб'єктів регулювання.

Інструменти публічного регулювання застосовуються в комплексі, де базовим інструментом є нормативно-правове регулювання, що дозволяє зафіксувати правила, відповідно до яких будуть застосовуватися інші інструменти регулювання, а дії людей та інституцій будуть впорядкованими, організованими і прогнозованими.

Перспективи подальших досліджень. В сучасних умовах важливо підбирати інструменти публічного регулювання, які дозволяють підтримувати життєздатність держави та забезпечувати безпеку життя та діяльності населення. Так, подальші наукові дослідження мають стосуватися аналізу застосування інструментів публічного регулювання на прикладі конкретної сфери чи галузі в умовах війни на території України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Є. Багрей, «Інструменти публічного управління економікою України», *Інновації в управлінні публічним сектором економіки*. 2021. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/exrsk> Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [2] Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти / С. В. Берзіна та ін. Київ, Україна: Ін-т екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/exrsp> Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [3] В. Борщевський, О. Василиця, Є. Матвеев, «Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегії планування та механізми розвитку», *Держава та регіони*, № 2(76), 2002. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/exrsu> <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5> Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [4] Н. Галіцина, «Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації концепції соціальної держави: вихідні положення», *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*, т. 2, вип. 6, с. 40–45, 2015.
- [5] І. О. Дегтярьова, «Теоретичне обґрунтування складових розробки механізмів підвищення конкурентоспроможності регіону», *Статистика України*, № 1, с. 67–70, 2013. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2013_1_13 Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [6] О. Демяненко, Ліцензування як один із важелів державного регулювання підприємницької діяльності. *Міністерство юстиції*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://minjust.gov.ua/m/str_20085 Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [7] Т. Кравцова, Н. Петрова, «Адміністративно-правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні», *Юридичний науковий електронний журнал*, № 6, с. 227–229, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/exrtb> Дата звернення: Січ. 02, 2023.
- [8] О. Охотнікова, «Публічне адміністрування землеустрою: проблеми та шляхи їх вирішення», *Часопис Київського університету права*, № 3, с. 103–108, 2019. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.17>

- [9] І. Патерило, «Інструменти діяльності публічної адміністрації: сутність та зміст», *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, т. 2, вип. 27, с. 174–178, 2014.
- [10] *Публічне управління / уклад.*: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє, Ред. Київ, Україна: НАДУ, 2018.
- [11] Л. П. Сідельников, Н. В. Онікієнко, «Фіскальні інструменти державного регулювання господарської діяльності в умовах Євроінтеграції», *Гроші, фінанси, кредит*, № 18, с. 187–191, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/exrrn> Дата звернення: Січ. 02, 2023.

TYPOLOGY OF PUBLIC REGULATION INSTRUMENTS BASED ON A SYSTEMATIC APPROACH

Iia Dehtiarova,

Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of public administration and
Project Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-0807-961X>
iyadeht@uem.edu.ua

Maksim Krylov,

Postgraduate student of the Department of public administration and
Project Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-8078-2959>
krilovm@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the identification and typology of tools of public regulation. It was established that the typology of public regulation tools, in contrast to public management mechanisms, is poorly developed in the field of knowledge of public management and administration. It was determined that the tools of public regulation are means and methods used by state authorities, local self-government bodies and non-governmental structures to regulate relations in certain spheres of social life, bring their state or the state of a certain sphere,

industry or territory to a certain level of development. The specific characteristics of public regulation tools were revealed (using the example of such tools as taxes and fees, licensing, environmental norms and safety standards, land use standards), which proved the need for comprehensive use of tools within the framework of relevant management mechanisms and proper analytical support for the processes of formation and application of tools. The most important general characteristics of public regulation tools include goal orientation, functional conditioning, complexity and time conditions of application. A typology of public regulation tools was carried out in accordance with the system approach, namely, taking into account the following main components of the regulation model: the main tasks of regulation; characteristics of regulatory tools; effects of the use of regulatory tools; characteristics of regulated objects; characteristics of regulatory subjects.

Keywords: instruments of state regulation; typology; tasks of state regulation; subjects of regulation; objects of regulation; regulation model.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Ye. Bahrei, «Instrumenty publichnoho upravlinnia ekonomikoiu Ukrainy», Innovatsii v upravlinni publichnym sektorom ekonomiky. 2021. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://surl.li/exrsk> Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [2] Systemy ekolohichnoho upravlinnia: suchasni tendentsii ta mizhnarodni standarty / S.V. Berzina ta in. Kyiv, Ukraina: In-t ekolohichnoho upravlinnia ta zbalansovanoho pryrodokorystuvannia, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://surl.li/exrsp> Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [3] V. Borshchevskiyi, O. Vasylytsia, Ye. Matvieiev, «Publichne upravlinnia v umovakh voiennoho stanu: instytutsiini transformatsii, stratehii planuvannia ta mekhanizmy rozvytku», Derzhava ta rehiony, № 2(76), 2002. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://surl.li/exrsu> <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5> Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [4] N. Halitsyna, «Instrumenty administratyvno-pravovoho mekhanizmu realizatsii kontseptsii sotsialnoi derzhavy: vykhidni polozhennia», Naukovyï visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriia «Iurydychni nauky», t. 2, vyp. 6, s. 40–45, 2015.
- [5] I. O. Dehtiarova, «Teoretychne obgruntuvannia skladovykh rozrobky mekhanizmiv pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rehionu», Statystyka Ukrainy, № 1, s. 67–70, 2013. [Elektronnyi resurs].

- Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2013_1_13 Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [6] O. Demianenko, Litsenzuvannia yak odyn iz vazheliv derzhavnoho rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti. Ministerstvo yustytsii. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://minjust.gov.ua/m/str_20085 Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [7] T. Kravtsova, N. Petrova, «Administrativno-pravove rehuliuвання derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia v Ukraini», Yurydychnyï naukovyï elektronnyï zhurnal, № 6, s. 227–229, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://surl.li/exrtb> Data zvernennia: Sich. 02, 2023.
- [8] O. Okhotnikova, «Publichne administruvannia zemleustroi: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia», Chasopys Kyivskoho universytetu prava, № 3, s. 103–108, 2019. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.17>
- [9] I. Paterylo, «Instrumenty diialnosti publichnoi administratsii: sutnist ta zmist», Naukovyï visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo», t. 2, vyp. 27, s. 174–178, 2014.
- [10] Publichne upravlinnia / uklad.: V. S. Kuibida, M. M. Bilynska, O. M. Petroie ta in.; V. S. Kuibidy, M. M. Bilynskoi, O. M. Petroie, Red. Kyiv, Ukraina: NADU, 2018.
- [11] L. P. Sidelnykov, N. V. Onikiienko, «Fiskalni instrumenty derzhavnoho rehuliuвання hospodarskoi diialnosti v umovakh Yevrointehratsii», Hroshi, finansy, kredyt, № 18, s. 187–191, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://bses.in.ua/journals/2017/18_2017/39.pdf Data zvernennia: Sich. 02, 2023.

*Стаття надійшла до редакції
02 січня 2023 року*